

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ'01

ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ 2000-2001

Επιμέλεια: Θ. Κουλουμπής, Θ. Ντόκος, Α. Κιντής

Αθήνα 2001

παρατηρητής 

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ



HELLENIC
FOUNDATION
FOR EUROPEAN
AND FOREIGN
POLICY

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Αριστοτέλης Τζιαμπίρης*

A. Εισαγωγή

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η ελληνική εξωτερική πολιτική πέρασε από μια φάση «σκοπιανοποίησης» της, με το θέμα της ονομασίας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) να κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή της χώρας. Μαζικά συλλαλητήρια, ισχυρές λαϊκές αντιδράσεις, η υποβολή οικονομικών κυρώσεων, αλλά και η αδυναμία των δύο χωρών να συμβιβαστούν, δημιούργησαν μια εκρηκτική κατάσταση με πολιτικές, κομματικές και περιφερειακές συνέπειες¹.

Καθώς η Γιουγκοσλαβία συνέχιζε τη βίαιη διάσπασή της, η ΠΓΔΜ κατάφερε να αποφύγει τον πόλεμο, αν και η οικονομία της δεν κατόρθωσε να περάσει σε στάδιο σημαντικής ανάπτυξης. Κατά την ίδια περίοδο, η Ελλάδα χαρακτηρίστηκε ως ένα «μαύρο πρόβατο» της διεθνούς κοινότητας, και η αξιοπιστία της χώρας δέχθηκε σημαντικό πλήγμα. Τελικά, υπεγράφη το Σεπτέμβριο του 1995 στη Νέα Υόρκη μια Ενδιάμεση Συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών, η οποία όμως δεν συμπεριλάμβανε διακανονισμό για το θέμα της ονομασίας της ΠΓΔΜ².

Το κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσει πρώτα όλες τις πρόσφατες και ανησυχητικές εξελίξεις στη ΠΓΔΜ και θα εξηγήσει γιατί διακυβεύεται η ύπαρξή της. Κατόπιν, θα υπάρξει μια παρουσίαση της βελτίωσης των σχέσεων Ελλάδας-ΠΓΔΜ, και θα περιγραφεί η κεφαλαιώδης σημασία τους για το μέλλον της ΠΓΔΜ. Επίσης, θα αιτιολογηθεί το εθνικό συμφέρον της Ελλάδας που σχετίζεται με τη συνεχιζόμενη ύπαρξη και εδαφική ακεραιότητα της ΠΓΔΜ, και θα τονιστεί η ατυχής αδυναμία επίλυσης του θέματος της ονομασίας.

B. Η Κρίσιμη Κατάσταση της ΠΓΔΜ

Η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ απαρτίζεται από σλαβομακεδονικά και αλβανικά κόμματα. Τα κυριότερα είναι το VMRO-DMRNE του Λούπσο Γκεορκιέφσκι και το αλβανικό

* Ο Δρ. Αριστοτέλης Τζιαμπίρης είναι Ειδικός Επιστήμονας στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιά και Ειδικός Συνεργάτης στο ΕΛΙΑΜΕΠ.

¹ Για μια σειρά από μελέτες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου βλ. E. Kofos «Greek Foreign Policy Considerations Over FYROM Independence and Recognition» στο J. Pettifer (ed.), *The New Macedonia Question*, Macmillan, London, 1999; Θ. Σκυλακάκης, *Στο Όνομα της Μακεδονίας*, Ελληνική Ευροεκδοτική, Αθήνα, 1999; Α. Τάσκας, *Αθήνα Σκόπια. Πίσω από Κλειστές Πόρτες*, τόμοι I και II, Λαβύρινθος, Αθήνα 1995 και 1997; Α. Tziampiris, *Greece, European Political Cooperation and the Macedonian Question*, Ashgate, Aldershot, 2001 και T. Veremis, *Greece's Balkan Entanglement*, ΕΛΙΑΜΕΠ και ΥΑΑΚΟ, Αθήνα, 1995.

² Βλ. Χ. Ροζάκης, *Πολιτικές και Νομικές Προεκτάσεις της Ενδιάμεσης Συμφωνίας της Νέας Υόρκης Μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1996. Η Ενδιάμεση Συμφωνία λήγει το 2002, αν και μπορεί να παραταθεί σιωπηρά αν δε καταγγελθεί από κάποια από τις δύο χώρες. Σε περίπτωση που υπάρξει καταγγελία, η ισχύς της παρατείνεται για ένα χρόνο, κατά τη διάρκεια του οποίου θα υπάρξουν διαπραγματεύσεις.

DPA με επικεφαλής τον Άρμπεν Τζαφέρι. Ο κυβερνητικός συνασπισμός ισχυροποιήθηκε κατά την διάρκεια του τελευταίου έτους με την αποχώρηση πέντε βουλευτών από το κόμμα DA του Βασίλ Τουπουρκόφσκι ο οποίος και έπαψε να κατέχει τη θέση του Αναπληρωτή Πρωθυπουργού.

Τονίζεται ότι τόσο το VMRO-DMPNE όσο και το DPA ήταν από τα πλέον εθνικιστικά. Όμως, όπως άλλωστε συμβαίνει συχνά, οι ευθύνες της διακυβέρνησης της χώρας και η άσκηση εξουσίας οδήγησαν αυτά τα κόμματα σε πιο μετριοπαθείς και συμφιλιοτικές θέσεις. Ειδικά ο Τζαφέρι αποτελεί μοχλό πίεσης και ανάσχεσης των αλβανικών εθνικιστικών τάσεων και στο Κόσοβο³.

Όσον αφορά την οικονομία της ΠΓΔΜ, η κατάστασή της δεν είναι ιδιαίτερα θετική. Ένας λόγος σχετίζεται με τον πρόσφατο πόλεμο στο Κόσοβο ο οποίος υπολογίζεται ότι επιβάρυνε την ήδη εύθραυστη οικονομία της χώρας με πάνω από 360.000 πρόσφυγες και \$1,5 δισ.⁴ Μια σημαντική και οργανωμένη προσπάθεια επέτυχε να βελτιώσει τον δείκτη του πληθωρισμού και το ισοζύγιο πληρωμών⁵. Όμως, η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ αντιμετωπίζει σοβαρή αντίσταση καθώς και καταγγελίες για διαφθορά στην αναγκαία προσπάθειά της να ιδιωτικοποιήσει σημαντικούς τομείς της οικονομίας⁶. Επιπρόσθετα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υπολογίζει ότι το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι μόλις \$1,698 ενώ η ανεργία πλησιάζει το 32,4%⁷.

Αυτή τη στιγμή τα οικονομικά προβλήματα και δυσκολίες συνθέτουν μόνο ένα μικρό μέρος της ανησυχητικής πραγματικότητας για την ΠΓΔΜ. Πιο συγκεκριμένα, το Δεκέμβριο του 2000, ο Βούλγαρος πρέσβης συμμετείχε σε εθνικιστική εκδήλωση στα Σκόπια που για πολλούς σηματοδοτεί πολιτική βουλγαρικών πιέσεων ή και βλέψεων απέναντι στην ΠΓΔΜ⁸. Θα πρέπει να τονιστεί πάντως ότι η Βουλγαρία επιθυμεί να γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ότι πρόσφατα αναγνώρισε την ύπαρξη «Μακεδονικής» γλώσσας (αν και όχι εθνότητας) κατόπιν ισχυρών πιέσεων που εκπορεύονταν από τις Βρυξέλλες.

Το πλέον εκρηκτικό πρόβλημα της ΠΓΔΜ σχετίζεται με την ύπαρξη σημαντικής αλβανικής μειονότητας στη χώρα (επίσημα 22,9% αλλά σχεδόν βέβαια πάνω από 30%).⁹ Οι σχέσεις μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων κατά την τελευταία δεκαετία μπορούν να περιγραφούν ως ειρηνικές αλλά τεταμένες. Δεν υπήρξαν βέβαια τα βίαια γεγονότα που παρατηρήθηκαν σε άλλες από τις πρώην Γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες. Επίσης, ουδέποτε επιχειρήθηκε να επιβληθεί καθεστώς βίαιης καταστολής και καταπίεσης στους Αλβανούς όμοιο με αυτό που αναγκάστηκαν να υπομείνουν και να αντιμετωπίσουν από τους Σέρβους στο Κόσοβο. Παραμένουν, όμως, σημαντικά προβλήματα στις εθνοτικές σχέσεις που σχετίζονται ευρύτερα με το πρόβλημα του αλβανικού εθνικισμού στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Καθίσταται πλέον εμφανές ότι η

³ Για μια εμπειριστικότερη ανάλυση των αλβανικών κομμάτων της ΠΓΔΜ βλ. *International Crisis Group, Macedonia's Ethnic Albanians: Bridging the Group (2 August 2000)*.

⁴ Βλ. *International Monetary Fund, The Economic Consequences of the Kosovo Crisis: An Updated Assessment* και P. Andrew, *De-Balkanizing the Balkans: Security and Stability in Southeastern Europe* στο web site του United States Institute of Peace.

⁵ Βλ. http://www.ndrm.gov.mk/basic_economic_data.htm

⁶ Βλ. τις επίσημες στατιστικές της ΠΓΔΜ στο <http://www.mpa.org.mk/prinativization.htm>

⁷ Βλ. *International Monetary Fund, FYROM: Recent Economic Developments*, Staff Country Report No. 00/72, June 2000 στο 0072.pdf

⁸ Βλ. *Flash.gr «Σκόπια και Τίρανα»*, 13 Νοεμβρίου 2000.

⁹ Βλ. *International Crisis Group, op. cit.*, σσ. 4-6.

σλαβομακεδονική πλειοψηφία φοβάται ότι οι Αλβανοί θα επιδιώξουν στο μέλλον καθεστώς αυτονομίας ή ακόμα και τη διάσπαση της χώρας, ώστε να ενσωματωθούν σε ένα Μεγάλο Κόσοβο ή μια Μεγάλη Αλβανία.

Σήμερα, οι εθνοτικές σχέσεις στη ΠΓΔΜ είναι απόμακρες και έχουν ως βάση την αμοιβαία καχυποψία. Σημαντικό θέμα διαφωνίας μεταξύ των δυο κοινοτήτων αποτελεί το μελλοντικό *status* του Κοσόβου. Οι Αλβανοί σχεδόν ομόφωνα υποστηρίζουν την ανεξαρτησία του. Οι Σλαβομακεδόνες θεωρούν αυτή τη θέση ως προάγγελο επιχειρημάτων που εν τέλει θα στραφούν εναντίων των ενιαίων συνόρων και της εθνικής κυριαρχίας της χώρας τους.

Μία επικίνδυνη εξέλιξη σημειώθηκε στις 22 Ιανουαρίου 2001, όταν ένοπλοι αντάρτες επιτέθηκαν με χειροβομβίδες και αυτόματα όπλα σε αστυνομικό τμήμα, σκοτώνοντας έναν αξιωματικό και τραυματίζοντας τρεις. Την ευθύνη ανέλαβε μία νέα οργάνωση, ο Αλβανικός Απελευθερωτικός Στρατός (*Ushtria Clirimtare Kombetare*).¹⁰ Το Φεβρουάριο του 2001 δημοσιογράφοι του τηλεοπτικού σταθμού των Σκοπίων Α1 συνελήφθησαν από αλβανούς αντάρτες στο χωριό Τανούσεφσκι για το οποίο υπήρχαν (προφανώς έγκυρες) πληροφορίες ότι χρησιμοποιούνταν ως κέντρο εκπαίδευσης κοσοβάρων αλβανών ανταρτών. Τελικά, οι δημοσιογράφοι απελευθερώθηκαν και το χωριό ήρθε υπό τον έλεγχο του στρατού της ΠΓΔΜ, γεγονός το οποίο δεν αλλάζει την απειλητική εικόνα του ένοπλου αλβανικού εθνικιστικού κινήματος¹¹. Θα πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι τεράστιες ποσότητες πυρομαχικών και όπλων υπάρχουν υπό την κατοχή Αλβανών στην ΠΓΔΜ, δημιουργώντας έτσι βάσιμες υπόνοιες ότι, ίσως, στο μέλλον να υπάρξει μια βίαιη σύγκρουση μεταξύ των δύο κοινοτήτων¹².

Για την ώρα τουλάχιστον, οι Αλβανοί διεκδικούν τον αποχαρακτηρισμό τους ως μειονότητα, και ίδια δικαιώματα με τους Σλαβομακεδόνες. Ανεξαρτήτως από τις υποχωρήσεις στις οποίες μπορεί να προχωρήσει η εθνική πλειοψηφία σε θέματα εκπαίδευσης, απασχόλησης και χορήγησης υπηκοότητας, το μέλλον της ΠΓΔΜ παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένο με τις εξελίξεις στο Κόσοβο. Είναι λογικό, οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ να ζητήσουν παρόμοια δικαιώματα με αυτά των «αδελφών» τους στο Κόσοβο. Συνεπώς, ένα ανεξάρτητο Κόσοβο θα δημιουργήσει πίεση τουλάχιστον υπέρ της αυτονομίας των Αλβανών στην ΠΓΔΜ, αποσταθεροποιώντας έτσι πλήρως τη χώρα.

Ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο οι Σλαβομακεδόνες της ΠΓΔΜ μπορούν να αποτρέψουν αυτά τα σενάρια είναι με το να επιδιώξουν μια ευρωπαϊκή προοπτική για τους πολίτες του κράτους τους. Με άλλα λόγια, να προσφέρουν την προοπτική ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο ΝΑΤΟ, με όλα τα θετικά επακόλουθα που ένα τέτοιο γεγονός θα συνεπάγονταν για τους τομείς της οικονομίας, της δημοκρατίας και της ασφάλειας. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ πιθανότατα θα επιλέξουν ένα μέλλον ως πολίτες της Ευρώπης, και όχι τον επικίνδυνο εθνικισμό που μπορεί να υποσχεθεί με σιγουριά μόνο βία, πόλεμο και θάνατο. Άλλωστε, ακόμα και μια Μεγάλη Αλβανία θα είναι φτωχή, οπισθοδρομική και θα αντιμετωπίζει σημαντικές διαφωνίες και διχασμούς.

Μόνο η ευρωπαϊκή προοπτική της ΠΓΔΜ μπορεί να αποτρέψει τους εσωτερι-

¹⁰ Βλ. *Ελευθεροτυπία* «Ο Άλλος UCK Ανέλαβε την Ευθύνη», 26 Ιανουαρίου 2001 και *The New York Times*, 'For Kosovars, Battle Moves to the Border of Macedonia', 25 February 2001.

¹¹ Βλ. *Flash.gr* «Σε Κλίμα Ένταξης η Διαβαλκανική».

¹² Βλ. Σ. Σφέτας, «Ο Αλβανικός Παράγοντας των Σκοπίων Μετά τη Συμφωνία του Ντέιτον» στο Β. Κωρακωστάνογλου, Κ. Κεντρώτης, Ε. Μανιά και Σ. Σφέτας (επιμ.), *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί της Βαλκανικής*, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη, 2000, σ. 337.

κούς εθνικούς κραδασμούς και την πιθανή διάσπασή της στο μέλλον. Όμως, ο δρόμος της ΠΓΑΜ προς τις Βρυξέλλες περνάει μέσα από την Αθήνα. Και, συνεπώς, ο ρόλος της Ελλάδος καθίσταται καθοριστικής σημασίας.

Γ. Η Βελτίωση των Σχέσεων Ελλάδος-ΠΓΑΜ

Η Ελλάδα είναι το μόνο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, και συνεπώς έχει τη δυνατότητα να επηρεάζει ή ενίοτε να «μπλοκάρει» τις αποφάσεις που αφορούν τις χώρες και το μέλλον της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα μπορεί να προβάλλει σημαντικά εμπόδια στην ενταξιακή πορεία της ΠΓΑΜ, καθώς και να εμποδίσει τη γείτονα χώρα να εξασφαλίζει κονδύλια και γενικότερα να βελτιώνει ολοένα και περισσότερο τις σχέσεις της με την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΝΑΤΟ.

Μια τέτοια πολιτική θα ήταν λανθασμένη, υπό την έννοια ότι το εθνικό συμφέρον της Ελλάδας επιτάσσει την ύπαρξη και εδαφική ακεραιότητα της ΠΓΑΜ. Και αυτό διότι το κράτος αυτό αποτελεί υπόδειγμα «buffer state» (κράτος ανάχωμα) που απομακρύνει την Ελλάδα από επικίνδυνες περιοχές και πολεμικές συρράξεις. Στον πρόσφατο πόλεμο του Κοσόβου, η ΠΓΑΜ «απορρόφησε» τόσο τους πρόσφυγες όσο και διάφορα άλλα προβλήματα, τα οποία έτσι δεν έφτασαν στα σύνορα της Ελλάδας.

Επιπρόσθετα, η ενδεχόμενη διάλυση της ΠΓΑΜ θα μπορούσε να σημάνει ένα τρίτο Βαλκανικό πόλεμο και να οδηγήσει στη δημιουργία μιας Μεγάλης Αλβανίας και μιας Μεγάλης Βουλγαρίας¹³. Κανένα από αυτά τα σενάρια δεν είναι ελκυστικό για την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας, αφού από κάθε άποψη είναι προτιμότερη η γειτνίαση με ένα μικρό, σχετικά αδύναμο «buffer state». Θα πρέπει ακόμα να τονισθεί ότι Αθήνα και Σκόπια έχουν κοινές θέσεις και επιδιώξεις όσον αφορά στο μέλλον του Κοσόβου, αλλά και για το ρόλο του «Αλβανικού Παράγοντα» στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Οι κυβερνήσεις των δυο χωρών αντιτίθενται σφόδρα στη βίαιη αλλαγή συνόρων και θεωρούν ένα ανεξάρτητο Κόσοβο ως πηγή αποσταθεροποίησης των Βαλκανίων.

Οι οικονομικές σχέσεις Ελλάδας-ΠΓΑΜ βρίσκονται επίσης σε στάδιο συνεχούς βελτίωσης. Η Ελλάδα είναι πλέον η τρίτη μεγαλύτερη εμπορική εταίρος της ΠΓΑΜ,¹⁴ ενώ έρχεται πρώτη σε επενδύσεις¹⁵. Ελληνικές εταιρείες έχουν εξαγοράσει τα κρατικά διυλιστήρια ΟΚΤΑ και έχουν επενδύσει σε τομείς, όπως εξόρυξη μεταλλευμάτων, παραγωγή τσιμέντου, μπύρας, επεξεργασία κρεάτων, παραγωγή ηλεκτρισμού, τράπεζες, τηλεπικοινωνίες, καθώς και στην κατασκευή σιδηροδρομικών γραμμών.¹⁶

Η Αθήνα έχοντας πλέον πλήρως κατανοήσει τις ευκαιρίες και τη σημασία της ύπαρξης της ΠΓΑΜ, κατήγγησε σχεδόν όλες τις κυρώσεις, ενώ έπαιξε και σημαντικά θετικό ρόλο, ώστε η ΠΓΑΜ να είναι το πρώτο κράτος των Δυτικών Βαλκανίων που υπέγραψε Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης με την Ευρωπαϊκή Ένωση¹⁷. Επίσης, το Δεκέμβριο του 2000 υπεγράφη στα Σκόπια αμυντική συμφωνία με την Ελλάδα που καλύπτει θέματα όπως συνεργασία στη φύλαξη των συνόρων, ανταλλαγή εγγρά-

¹³ Βλ. M. Glenny, «The Macedonian Question» στο A. Danchev and T. Helverson (eds.), *International Perspectives on the Yugoslav Conflict*, Macmillan Press, London, 1996, σ. 143.

¹⁴ Βλ. Το ΒΗΜΑ, «Η Οικονομία Που Έχει Έντονο το... Αίσθημα Επιβίωσης», 20 Φεβρουαρίου 2001.

¹⁵ Βλ. Flash.gr, «Μόνο το Όνομα Μένει», 4 Δεκεμβρίου 2000, στο <http://www.world.flash.gr/europe/balkan/2000/12/3/225id>.

¹⁶ Βλ. Tziampiris, *op. cit.*, σ. 53 και *Financial Times*, «Survey: Macedonia», 19 Φεβρουαρίου 2001.

¹⁷ Βλ. BBC NEWS, «EU Hails Triumph of Balkan Democracy», 24 November 2000.

φων μεταξύ των επιτελείων, συνεργασία στον τομέα της αμυντικής παραγωγής κλπ¹⁸.

Παρά την εντυπωσιακή βελτίωση στις διμερείς σχέσεις, γεγονός που ο Πρωθυπουργός της ΠΓΑΜ Γκεοργκιέφσκι έχει χαρακτηρίσει ως ένα «μικρό θαύμα»¹⁹, το θέμα της ονομασίας παραμένει άλυτο. Η Ελλάδα ολοκλήρωσε πρόσφατα μια σημαντική προσπάθεια για συμφωνία στο σύνθετο όνομα Γκόρνα Μακεντόνια (Άνω Μακεδονία) στη σλαβική αμετάφραστη μορφή του. Για να επιτευχθεί η συμφωνία της πλευράς των Σκοπίων προσφέρθηκε σειρά σημαντικών και ιδιαίτερα ελκυστικών ανταλλαγμάτων:

α) Η δέσμευση της Ελλάδας ότι δεν θα υποστηρίξει την διεύρυνση του ΝΑΤΟ αν δεν περιληφθεί στο «πρώτο κύμα» και η ΠΓΑΜ.

β) Η εγγύηση από την Ελλάδα και την Ατλαντική Συμμαχία της ακεραιότητας, του απαραβίαστου των συνόρων και του ενιαίου χαρακτήρα του κράτους της ΠΓΑΜ.

γ) Η μονομερής κατάργηση των θεωρήσεων για τους πολίτες της ΠΓΑΜ και η αναζήτηση ειδικών ρυθμίσεων στο πλαίσιο της Σύμβασης Σένγκεν.

δ) Ειδική διμερής συμφωνία για επενδύσεις έντασης εργασίας, καθώς και για την απασχόληση εργατών από την ΠΓΑΜ στην Ελλάδα.

ε) Η ανανέωση του προγράμματος για την αξιοποίηση της κοιλάδας του Αξιού, ώστε να καταστεί επίκεντρο της υδροενεργειακής οικονομίας.

στ) Η εξασφάλιση πόρων από ευρωπαϊκά ταμεία²⁰.

Ενδιαφέρον έχει, επίσης, το γεγονός ότι παρά την ευρεία δημοσιοποίηση της προσπάθειας για συμβιβασμό στην Ελλάδα, οι αντιδράσεις ήταν ιδιαίτερα περιορισμένες και κινήθηκαν στο επίπεδο δηλώσεων λίγων προσωπικοτήτων και βουλευτών²¹. Αντίθετα, το σύνολο της αντιπολίτευσης, καθώς και ο πρώην Πρόεδρος της ΠΓΑΜ Κίρο Γλιγκόροφ εξέφρασαν την κατηγορηματική τους αντίθεση σε οποιονδήποτε συμβιβασμό που θα αφορούσε το όνομα της ΠΓΑΜ. Επίσης, δημοσκοπήση έγκυρου Ινστιτούτου της ΠΓΑΜ έδειξε ότι το 90% των πολιτών της χώρας αντιτίθενται με ενδεχόμενο δημοψήφισμα που θα είχε ως θέμα την αλλαγή του ονόματος. Μόλις 2,4% παρουσιάζονταν ως θετικά διακείμενοι σε μια τέτοια εξέλιξη²².

Τελικά κατά τη διάρκεια της Διαβαλκανικής Συνόδου που πραγματοποιήθηκε στα τέλη Φεβρουαρίου στα Σκόπια, οι Πρωθυπουργοί της Ελλάδας και ΠΓΑΜ εξέφρασαν την επιθυμία τους το θέμα της ονομασίας να «λυθεί το γρηγορότερο δυνατόν» αλλά ουσιαστικά πιστοποιήθηκε το ναυάγιο της όλης προσπάθειας, η οποία και πλέον μεταφέρεται για άλλη στιγμή στο απώτερο μέλλον²³.

Δ. Συμπεράσματα

Η ΠΓΑΜ διέρχεται μια κρίσιμη φάση της ιστορίας της. Η δυναμική που αναπτύσσει ο αλβανικός εθνικισμός στη Βαλκανική Χερσόνησο δημιουργεί κινδύνους που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αυτονομία ή και απόσπαση μέρους του κράτους. Μοναδική διέξοδος για την κυβέρνηση των Σκοπίων είναι η ενταξιακή πορεία της χώρας προς το ΝΑΤΟ και την Ευρωπαϊκή Ένωση (πρώτος σταθμός της οποίας ήταν η πρό-

¹⁸ Βλ. *Ελευθεροτυπία*, «Θα Βοηθάμε τα Σκόπια να Φιλοξενήσουν τα Σύννορά τους», 12 Φεβρουαρίου 2000.

¹⁹ Βλ. *Flash.gr*, «Απομένει το Όνομα», 3 Δεκεμβρίου 2000.

²⁰ Βλ. *Το ΒΗΜΑ*, «Τα Δώρα των Αθηνών», 18 Φεβρουαρίου 2001.

²¹ Βλ. το άρθρο του Σ. Παπαθεμελί «Ουδείς Νομιμοποιείται να Διαπραγματευτεί το Όνομά μας», *ΤΑ ΝΕΑ*, 20 Φεβρουαρίου 2001.

²² Βλ. *Ελευθεροτυπία*, «Σημίτης-Γκεοργκιέφσκι Χωρίς Εξέλιξη στο Όνομα», 20 Φεβρουαρίου 2001.

²³ Βλ. *Ελευθεροτυπία* «Το Όνομα Πάει για Καλύτερες Μέρες...», 23 Φεβρουαρίου 2001.

σφατη υπογραφή Συμφωνίας Σύνδεσης και Σταθεροποίησης).

Η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στις σχέσεις Σκοπίων-Βρυξελλών και ΝΑΤΟ. Η Αθήνα έχει συνειδητοποιήσει ότι το εθνικό συμφέρον εξυπηρετείται από τη συνεχιζόμενη εδαφική ακεραιότητα της ΠΓΔΜ. Ως κράτος μικρό, ανίσχυρο αλλά ανεξάρτητο, αποτρέπει τη δημιουργία μιας Μεγάλης Βουλγαρίας ή Μεγάλης Αλβανίας, προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες στον ελληνικό επιχειρηματικό κόσμο και λειτουργεί υποδειγματικά ως «buffer state» που χωρίζει την Ελλάδα από εστίες προβλημάτων και συγκρούσεων.

Τέλος, ατυχής κρίνεται η απροθυμία της πολιτικής ηγεσίας και των πολιτών της ΠΓΔΜ να βρεθεί συμφωνία στο θέμα της ονομασίας του κράτους τους. Με αυτόν τον τρόπο αρνούνται να αντιμετωπίσουν σημαντικά θέματα που άπτονται της ιστορίας, της ταυτότητας και του πολιτισμού τους. Επιπρόσθετα, η ΠΓΔΜ θα απωλέσει ένα μέρος της βοήθειας που θα μπορούσε να της είχε προσφέρει η Ελλάδα. Το αποτέλεσμα, σε συνδυασμό με τον αλβανικό εθνικισμό, θα είναι η ΠΓΔΜ να βιώνει ολοένα και πιο επικίνδυνες καταστάσεις που θα απειλούν την ύπαρξή της. Η Ελλάδα οφείλει να φανεί γενναιόδωρη ως ένα σημαντικό βαθμό, αφού έχει συμφέρον στη διατήρηση της σταθερότητας, τόσο στη ΠΓΔΜ όσο και στην ευρύτερη Νοτιοανατολική Ευρώπη.